

Justyna Ciechanowska

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0002-6115-0147

TAJEMNICA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH A OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

Pojęcie i istota tajemnicy prawnie chronionej

W polskim systemie prawnym brak jest legalnej definicji tajemnicy, jawności i jej ograniczenia¹. Siatka pojęć, którymi posługuje się ustawodawca dla definiowania obowiązku ochrony informacji przed jej ujawnieniem osobom nieupoważnionym, ma charakter niejednorodny. W aktach prawnych używa się różnych pojęć, np. *tajemnica zawodowa*, *tajemnica ustawowo chroniona*, *tajemnica prawnie chroniona*, *tajemnica związana z wykonywaniem obowiązków* etc. W doktrynie i orzecznictwie sądów administracyjnych przyjmuje się, że dla ustalenia normatywnego pojęcia *tajemnicy* proponuje się wyróżnienie tajemnicy prawnie chronionej opartej na przesłankach materialnych i formalnych. Do materialnych przesłanek należy zaliczyć zakres podmiotowy i przedmiotowy obejmujący wskazanie, kogo i czego dotyczy tajemnica, oraz zakres czasowy. Z kolei przesłanka formalna wyrażająca wolę utajnienia może zostać zawarta bezpośrednio w ustawie lub wynikać z innych czynności, tj. nadania klauzuli tajności, wydania postanowienia lub decyzji². Tajemnica prawnie chroniona oznacza konieczność uwzględniania w sferze funkcjonowania instytucji czy funkcjonariusza publicznego wszystkich prawnie zdefiniowanych tajemnic, tj. takich, które mają charakter powszechny (np. ochrona danych osobowych), oraz takich, które są objęte tajemnicą na podstawie odrębnych przepisów ustawowych w oparciu o przesłanki specyficzne, które mogą nie odnosić się bezpośrednio do aktualnego dysponenta informacji³. Na potrzeby niniejszego opracowania istotne jest również

¹ Zob. szerzej: M. Jaśkowska, *Materialne i formalne przesłanki tajemnic publicznoprawnych* [w:] *Jawność i ograniczenia*, red. G. Szpor, t. IV: *Znaczenie orzecznictwa*, red. M. Jaśkowska, Warszawa 2014, s. 4–12.

² *Leksykon tajemnic*, red. G. Szpor, A. Gryszczyńska, Warszawa 2016, s. 25–26.

³ M. Jabłoński, J. Węgrzyn, *Ochrona tajemnic osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, Wrocław 2016, s. 92.

odwołanie się do wąskiego i szerokiego ujęcia terminu *tajemnica prawnie chroniona*. W wąskim ujęciu można rozumieć tajemnice ustawowe, których nie można ująć w ramach pojęcia *tajemnice zawodowe*, z kolei w szerokim ujęciu można przyjąć, że jest to taki zakres informacji, których ujawnienie jest zakazane przez prawo. Oznacza to, że zawarte są w niej wszystkie rodzaje tajemnic obowiązujących na gruncie polskich przepisów prawnych, tj. tajemnice zawodowe oraz inne tajemnice ustawowe⁴.

Tajemnica Rzecznika Praw Obywatelskich a jego uprawnienia

Instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich została wprowadzona do polskiego systemu prawnego na mocy ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (dalej: ustawa o RPO). Następnie ustrojodawca podniósł jej rangę poprzez nowelę Konstytucji z dnia 7 kwietnia 1989 r., w której przepisach instytucji ombudsmana został poświęcony art. 36a ust. 2⁵. Z kolei w Konstytucji RP z 1997 r. pozycja Rzecznika Praw Obywatelskich została uregulowana w rozdziale IX zatytułowanym *Organy kontroli państwowej i ochrony prawa*, obok Najwyższej Izby Kontroli i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Zakres i sposób działania Rzecznika przekazano do unormowania ustawowego. Pozycja ustrojowa Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce została wielokrotnie wyjaśniona w literaturze przedmiotu⁶, nie zachodzi zatem potrzeba podejmowania na nowo dyskusji na temat jego miejsca i roli w systemie konstytucyjnych organów państwowych. Za cel opracowania przyjęto przedstawienie najważniejszych cech charakteryzujących ten urząd według Konstytucji RP i ustawy o RPO w kontekście obowiązku przestrzegania przez niego tajemnicy prawnie chronionej. Jednocześnie zaprezentowano regulacje dotyczące ujawniania przez Rzecznika Praw Obywatelskich danych osobowych, w posiadaniu których się znajduje, oraz przepisy regulujące dostęp do informacji publicznych będących w jego dyspozycji. Z racji ograniczeń wynikających z formy publikacji zawężono przedstawienie uprawnień Rzecznika tylko w zakresie postępowania wyjaśniającego prowadzonego samodzielnie przez niego. W artykule zastosowano metodę prawnodogmatyczną oraz historyczną.

⁴ *Ibidem*, s. 108.

⁵ Art. 36a: „1) Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży praw i wolności obywateli określonych w Konstytucji i innych przepisach prawa. 2) Rzecznika Praw Obywatelskich powołuje Sejm za zgodą Senatu na okres czterech lat. 3) Sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich określa ustawa”. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. nr 19, poz. 101).

⁶ Zob. A. Gajda, *Kierunki rozwoju instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce*, Warszawa 2013, s. 84–95; J. Świątkiewicz, *Rzecznik Praw Obywatelskich w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2001, s. 37–40.

Zgodnie z art. 210 Konstytucji RP Rzecznik Praw Obywatelskich uznawany jest za samodzielny, konstytucyjny, monokratyczny, szczególny organ kontroli, który nie mieści się w tradycyjnej klasyfikacji trójpodziału władz. Jego niezależność wyraża się przede wszystkim w braku podległości innym organom państwa. Z kolei niezawisłość oznacza stworzenie takich gwarancji działania ombudsmanna, aby swobodnie mógł korzystać z powierzonych mu kompetencji⁷, czyli wyłączenie wszelkich czynników zewnętrznych, które mogłyby wpłynąć na sposób jego działania. Jest on powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na wniosek Marszałka lub grupy 35 posłów⁸. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych. W sprawach o ochronę wolności i praw człowieka i obywatela bada, czy skutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji obowiązanych do przestrzegania i realizacji tych wolności i praw nie nastąpiło naruszenie prawa, a także zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej. Czynności kontrolne podejmowane są na wniosek obywateli, ich organizacji, organów samorządu lub z własnej inicjatywy Rzecznika. Istotne jest, że zgodnie z art. 4 ustawy o RPO jest on zobowiązany przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków do złożenia przed Sejmem ślubowania. Złożenie przysięgi jest warunkiem objęcia stanowiska, a z dniem jej ogłoszenia rozpoczyna się kadencja Rzecznika. Treść ślubowania Rzecznika brzmi następująco: „Ślubuję uroczysto, że przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków Rzecznika Praw Obywatelskich dochowam wierności Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, będę strzec wolności i praw człowieka i obywatela, kierując się przepisami prawa oraz zasadami współżycia społecznego i sprawiedliwości. Ślubuję, że powierzone mi obowiązki wypełniać będę bezstronnie, z najwyższą sumiennością i starannością, że będę strzec godności powierzonego mi stanowiska oraz dochowam tajemnicy prawnie chronionej”⁹. Ślubowanie nie ma charakteru symbolicznego. Jest ono niezbędnym warunkiem przystąpienia do wykonywania obowiązków Rzecznika, co oznacza, że wywiera skutki prawne. Przysięga jako instytucja prawna polega na solennym, publicznym i ustnym przyrzeczeniu określonego postępowania. Zarówno jej forma, jak i treść są urzędowo określone

⁷ Zob. szerzej: L. Garlicki, *Ewolucja instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich (Ombudsmanna) w świecie współczesnym* [w:] *Rzecznik Praw Obywatelskich*, red. L. Garlicki, Warszawa 1989, s. 14–15.

⁸ Zob. szerzej: A. Domańska, *Pozycja ustrojowo-prawna Rzecznika Praw Obywatelskich*, Łódź 2012, s. 67–84.

⁹ Art. 4 ustawy o RPO został zmieniony 2 stycznia 2011 r. art. 90 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych. Przed tą zmianą w treści ślubowania zawarty był obowiązek dochowania tajemnicy państwowej i służbowej. Zmiana ta spowodowana była zniesieniem przez ustawę o ochronie informacji niejawnych podziału na tajemnicę państwową i służbową. Ustawodawca przyjął jako podstawę ochrony informacji niejawnych interes państwa. Jeżeli państwo chroni informację, to jest ona ważna dla państwa, a nie ze względu na tajemnicę służbową dla jednostki organizacyjnej. Zob. szerzej: I. Stankowska, *Ustawa o ochronie informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2014.

i dotyczą konkretnej kategorii podmiotów¹⁰. Odnosi się ona do obowiązków RPO związanych z ochroną wolności i praw człowieka i obywatela, której środki determinuje zwłaszcza Konstytucja i ustawa o RPO. Przrzeczenie Rzecznika, biorąc pod uwagę skutki naruszenia zobowiązań przyjmowanych w chwili obejmowania urzędu, ma niejednorodne źródła aksjologiczne – częściowo wewnątrzsystemowe, częściowo pozasystemowe. Jednym z obowiązków jest „dochowanie tajemnicy prawnie chronionej”, która dotyczy rdzenia funkcji ustrojowej RPO¹¹.

Tajemnicą prawnie chronioną są informacje, których nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne¹². Należy zaznaczyć, że przepisy ustawy o ochronie informacji niejawnych nie naruszają przepisów innych ustaw o ochronie tajemnicy zawodowej lub innych tajemnic prawnie chronionych, z zastrzeżeniem art. 5, który klasyfikuje tajemnice niejawne, wyszczególniając następujące kategorie: ściśle tajne, tajne, poufne, zastrzeżone. Brak podziału na tajemnicę państwową i służbową wynika z faktu, iż ustawodawca przyjął jako podstawę ochrony informacji niejawnych interes państwa, co oznacza, że jeżeli państwo chroni informację, to jest ona ważna dla niego, a nie dodatkowo ze względu na tajemnicę służbową dla jednostki organizacyjnej, która to chroniona jest innymi ustawami¹³. Istotne jest też to, że tajemnicą prawnie chronioną są również tajemnice zawodowe. Katalog rodzajów tajemnic zawodowych w polskim systemie prawnym jest bardzo szeroki i trudny do całościowego przedstawienia w sposób wyczerpujący. Dokonując podziału rodzaju informacji na zawierające tajemnicę zawodową lub inną prawnie chronioną, należy wskazać, że w żadnym akcie prawnym nie jest ujęta pełna definicja tajemnicy zawodowej. Pojęcie to jednak znaleźć można w licznych ustawach regulujących funkcjonowanie poszczególnych grup zawodowych¹⁴. Rzecznik Praw Obywatel-

¹⁰ G. Maroń, *Instytucja przysięgi (ślubowania) a poszanowanie wolności sumienia i religii*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2015, nr 4, s. 52.

¹¹ M. Bartoszewicz, *Sprzeniewierzenie się ślubowaniu jako przesłanka odwołania Rzecznika Praw Obywatelskich przez Sejm*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, nr 3, s. 116.

¹² Art. 5 ustawy z 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. 2019, poz. 742).

¹³ I. Stanowska, *Ustawa o ochronie...*

¹⁴ Pewne kryteria ułatwiające zakwalifikowanie danej informacji jako tajemnicy zawodowej zawiera m.in. art. 266 § 1 k.k. Tajemnica zawodowa istnieje, gdy wiadomość nią objęta została uzyskana przez osobę reprezentującą określony zawód, z tytułu wykonywania którego było możliwe wejście w posiadanie cudzej tajemnicy czy sekretu. Ustalenie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej może wynikać wprost z przepisów regulujących tryb i zasady wykonywania określonych zawodów bądź z przyjęcia na siebie zobowiązania co do nieujawniania faktów poznanych w związku z wykonywaną pracą zawodową. Oznacza to, że źródłem obowiązku zachowania dyskrekcji w przypadku tajemnicy zawodowej mogą być przepisy prawne lub zasady etyki zawodowej. Tajemnica zawodowa może obejmować wiadomości, które dotyczą życia określonych osób, uzyskane w ramach dokonywania czynności zawodowych czy też pełnionych funkcji, oraz informacje dotyczące samego zawodu i sposobu jego wykonywania. M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2021.

skich jest zobowiązany do zachowania wszystkich tajemnic ustawowo chronionych, które zostaną mu ujawnione przy wykonywaniu jego kompetencji.

Rzecznik Praw Obywatelskich, prowadząc samodzielnie postępowanie wyjaśniające, gromadzi materiał dowodowy, który ma na celu zweryfikowanie zarzutów zawartych w skargach kierowanych do niego. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o RPO ma prawo żądać złożenia wyjaśnień, przedstawienia akt każdej sprawy prowadzonej przez naczelne i centralne organy administracji państwowej, organy administracji rządowej, organy organizacji spółdzielczych, społecznych, zawodowych i społeczno-zawodowych oraz organy jednostek organizacyjnych posiadających osobowość prawną, a także organy jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych. Powinien on pozyskiwać tylko te informacje, które są niezbędne do ustalenia, czy nastąpiło naruszenie praw i wolności. W tym miejscu należy wskazać, że to przepisy szczególne regulują kwestie udzielania Rzecznikowi informacji chronionych. Na przykład zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej został nałożony na zakłady ubezpieczeń i osoby w nich zatrudnione lub osoby i podmioty, za pomocą których zakład ten wykonuje czynności ubezpieczeniowe, obowiązek zachowania tajemnicy dotyczącej poszczególnych umów ubezpieczenia. Wyłączone spod tego zakazu są informacje udzielane na wniosek Rzecznika w zakresie wykonywania ustawowych zadań w związku z podjętą interwencją¹⁵. Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o RPO Rzecznik może także żądać przedstawienia akt każdej sprawy prowadzonej przez wymienione w tym przepisie organy i jednostki, co jest uzasadnione w sytuacji, gdy bada on sprawę pod kątem istnienia podstaw do skorzystania przez Rzecznika ze środków procesowych, tj. skargi do sądu administracyjnego czy powództwa w sprawie cywilnej. Uprawnienie to jest jednak ograniczane z uwagi na rozwiązania zawarte w przepisach szczególnych. Takie ograniczenie zostało wprowadzone np. w art. 297 § 1 pkt 4 Ordynacji podatkowej, który przewiduje, że akta zawierające informacje np. o posiadanych rachunkach bankowych lub rachunkach oszczędnościowych, liczbie tych rachunków, a także obrotach i stanie tych rachunków, zawartych umowach kredytowych lub umowach pożyczek pieniężnych oraz umowach depozytowych etc. są udostępniane Rzecznikowi tylko w związku z jego udziałem w postępowaniu przed sądem administracyjnym. Akta przekazywane są wówczas w trybie przewidzianym dla dokumentów zawierających informacje niejawne i są oznaczone klauzulą „tajemnica skarbowa”¹⁶.

W kwestii uprawnień Rzecznika w stosunku do sądów, prokuratur i innych organów ścigania może on żądać przedłożenia informacji o stanie sprawy, która jest przez nie prowadzona, oraz żądać do wglądu w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich akt sądowych i prokuratorskich oraz akt innych organów ścigania

¹⁵ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. 2020, poz. 895 ze zm.).

¹⁶ S. Trociuk, *Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz*, Lex/el. 2020.

po zakończeniu postępowania i zapadnięciu rozstrzygnięcia. Oznacza to, że na tych instytucjach ciąży wyłącznie prawny obowiązek powiadomienia Rzecznika o stanie prowadzonej sprawy, które może zawierać opis zdarzeń w sprawie oraz informację na temat etapu, na którym znajduje się prowadzona sprawa. Nie mają one obowiązku podawania motywów swoich działań w danej sprawie.

Odrębnie został uregulowany dostęp Rzecznika do spraw stanowiących tajemnicę niejawną o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”. Udzielanie informacji lub umożliwianie Rzecznikowi wglądu do akt następuje w tym przypadku na zasadach i w trybie określonym w przepisach o ochronie informacji niejawnych. Informacje niejawne mogą być udostępnione wyłącznie osobie dającej rękojmię zachowania tajemnicy i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nią pracy na zajmowanym stanowisku. Pracownik Biura Rzecznika do pracy na takim stanowisku może zostać dopuszczony po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego oraz przeszkoleniu w zakresie ochrony informacji niejawnych. Natomiast w Biurze Rzecznika funkcjonuje kancelaria tajna, która jest odpowiedzialna za właściwe rejestrowanie, przechowywanie, obieg i wydawanie materiałów uprawnionym osobom. Podlega ona pełnomocnikowi ds. niejawnych¹⁷.

Tajemnica Rzecznika a ochrona danych osobowych

W kwestii ochrony danych osobowych wypowiada się art. 13 ust. 3 ustawy o RPO: Rzecznik odmawia ujawnienia nazwiska i innych danych osobowych skarżącego. Nie ma podstaw do tego, aby na tej podstawie Rzecznik mógł odmówić udostępnienia danych dotyczących innych osób niż skarżący. Przez dane osobowe należy rozumieć informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej¹⁸.

Podkreślenia wymaga, że odmowa udostępniania danych dotyczy wyłącznie osoby skarżącego. Może ona nastąpić wobec organów władzy publicznej, ale również wobec podmiotów prawa prywatnego. Warunek odmowy został ujęty bardzo szeroko, ponieważ wyłącznie od uznania Rzecznika zależy ujawnienie danych. Ponadto może ona nastąpić nie tylko z uwagi na potrzebę ochrony wolności i praw

¹⁷ Art. 1 ust. 2 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. 2019, poz. 742.)

¹⁸ Możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie takiego identyfikatora, jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej. Art. 4 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119, s. 1).

podmiotu skarżącego, ale też ze względu na potrzebę ochrony jego interesów. Z uwagi na to, że art. 13 ust. 3 ustawy o RPO posługuje się pojęciem *organ władzy publicznej*, należy wyprowadzić wniosek, że Rzecznik może odmówić ujawnienia danych osobowych skarżącego także wobec sądów oraz prokuratury. W tym miejscu należy przywołać art. 180 § 1 k.p.k., zgodnie z którym osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone” lub „poufne” lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy. W doktrynie wyrażono pogląd, że art. 13 ust. 3 ustawy o RPO stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 180 k.p.k. Podkreślenia wymaga, że przepis ten nie wyłącza możliwości składania przez Rzecznika zeznań na potrzeby postępowania sądowego bądź prokuratorskiego. Pozwala jedynie na odmowę ujawnienia nazwiska i innych danych osobowych skarżącego, i to tylko wówczas, gdy uzna on to za niezbędne dla ochrony wolności, praw i interesów jednostki. Pogląd ten został oparty na konstytucyjnej zasadzie niezawisłości Rzecznika (art. 210 Konstytucji RP)¹⁹.

Należałoby jeszcze odnieść się do kwestii tajemnicy Rzecznika w świetle przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (dalej: ogólne rozporządzenie), a mianowicie do kontroli przetwarzania danych i obowiązku informacyjnego.

Ogólne rozporządzenie ma zastosowanie do przetwarzania danych osobowych w związku z działalnością prowadzoną przez jednostkę organizacyjną administratora lub podmiotu przetwarzającego w Unii Europejskiej. Nie ma znaczenia forma prawna czy sposób prowadzenia takiej działalności, co oznacza, że jeżeli w ramach pełnienia funkcji, z którym przepisy prawne wiążą obowiązek przestrzegania tajemnicy prawnie chronionej, dany podmiot przetwarza dane osobowe, zobowiązany jest do przestrzegania zasad ochrony wynikających z ogólnego rozporządzenia. Jednym z najważniejszych obowiązków, jaki został nałożony na administratorów i podmioty przetwarzające, jest obowiązek informacyjny.

Treść obowiązku informacyjnego w przypadku podmiotów objętych tajemnicą jest – co do zasady – analogiczna jak przypadku każdego administratora danych osobowych. Obejmuje on poinformowanie m.in. o tożsamości administratora i danych kontaktowych, inspektora ochrony danych, celach i podstawie prawnej przetwarzania, prawnie uzasadnionym interesie realizowanym przez administratora lub przez stronę trzecią, odbiorcach danych osobowych oraz zamiarze przekazania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej. Należy również przekazać informacje o okresie, przez który dane osobowe będą przechowywane.

¹⁹ Zob. I. Malinowska, *Rzecznik Praw Obywatelskich w systemie ochrony praw i wolności w Polsce*, Warszawa 2007, s. 161–163.

wywane, o prawie do żądania od administratora dostępu do danych osobowych dotyczących osoby, której dane dotyczą, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania lub o prawie do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania, a także o prawie do przenoszenia danych, prawie do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem, prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji, w tym o profilowaniu. Konieczne jest też wskazanie, czy podanie danych osobowych jest wymogiem ustawowym lub umownym.

Trzeba jeszcze zaznaczyć, że są dwa sposoby pozyskiwania danych. Mogą one zostać pozyskane bezpośrednio od osoby, która zgłosiła się do Rzecznika, albo pośrednio, tj. od osoby/podmiotu, który napisał wniosek w czyimś imieniu, oraz od innych instytucji i podmiotów, z którymi Rzecznik współdziała w ramach wypełniania misji urzędu²⁰.

Na tym tle wyjątkowe zasady wprowadza art. 14 ust. 5 lit. d RODO, który wyłącza obowiązek informacyjny na gruncie RODO, jeżeli zebrane pośrednio dane osobowe muszą pozostać poufne zgodnie z obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej przewidzianym w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, w tym ustawowym obowiązkiem zachowania tajemnicy.

Powyższe wynika z faktu, że tajemnica prawnie chroniona co do zasady ma stanowić dalej idącą ochronę niż ta, którą zakłada ogólne rozporządzenie. Istotne jest również to, przepisy dotyczące tajemnicy prawnie chronionej w świetle przepisów ogólnego rozporządzenia dają podstawę do uznania, że gdy podmiotowi objętemu obowiązkiem zachowania tajemnicy zostaną pośrednio przekazane dane osobowe nią objęte, to w tym zakresie należy go uznać za administratora tych danych, a nie podmiot je przetwarzający.

Podsumowanie

Prawne określenie tajemnicy ma na celu zagwarantowanie, że pozyskana przez dany podmiot w związku z realizacją różnego rodzaju czynności prawnych informacja będzie chroniona z uwagi na konstytucyjnie zagwarantowaną ochronę wolności i praw jednostki. Równie duże znaczenie ma ochrona informacji, które dotyczą bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego oraz interesu Rzeczypospolitej Polskiej. Funkcjonowanie regulacji w tym zakresie ma na celu zagwarantowanie, że informacja udostępniona podmiotom nie będzie powszechnie dostępna i znana oraz nie będzie przez nie bezpodstawnie wykorzystywana. Analiza przepisów pozwala na stwierdzenie, że Rzecznik jest zobowiązany do przestrzegania tajemnic prawnie chronionych, których zakres jest wskazany w przepisach szczególnych. Ustawodawca niejednokrotnie wskazuje procedurę udostępniania Rzecznika

²⁰ Art. 13 ogólnego rozporządzenia .

kowi informacji objętych tajemnicą. Obowiązek Rzecznika wynika z roty ślubowania. Ustawodawca nie wyodrębnił tajemnicy Rzecznika w sposób szczegółowy.

Bibliografia

- Bartoszewicz M., *Sprzeniewierzenie się ślubowaniu jako przestępstwo odwołania Rzecznika Praw Obywatelskich przez Sejm*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, nr 3.
- Domańska A., *Pozycja ustrojowo-prawna Rzecznika Praw Obywatelskich*, Łódź 2012.
- Gajda A., *Kierunki rozwoju instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce*, Warszawa 2013.
- Garlicki L., *Ewolucja instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich (Ombudsmana) w świecie współczesnym* [w:] *Rzecznik Praw Obywatelskich*, red. L. Garlicki, Warszawa 1989.
- Jabłoński M., Węgrzyn J., *Ochrona tajemnic osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, Wrocław 2016.
- Jaśkowska M., *Materialne i formalne przesłanki tajemnic publicznoprawnych* [w:] *Jawność i ograniczenia*, red. G. Szpor, t. IV: *Znaczenie orzecznictwa*, red. M. Jaśkowska, Warszawa 2014.
- Leksykon tajemnic*, red. G. Szpor, A. Gryszczyńska, Warszawa 2016.
- Malinowska I., *Rzecznik Praw Obywatelskich w systemie ochrony praw i wolności w Polsce*, Warszawa 2007.
- Maroń G., *Instytucja przysięgi (ślubowania) a poszanowanie wolności sumienia i religii*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2015, nr 4.
- Możgawa M., *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2021.
- Stankowska I., *Ustawa o ochronie informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Świątkiewicz J., *Rzecznik Praw Obywatelskich w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2001.
- Trociuk S., *Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz*, Lex/el. 2020.

Streszczenie

Opracowanie ma na celu przedstawienie najważniejszych cech charakteryzujących urząd Rzecznika Praw Obywatelskich w kontekście obowiązku przestrzegania przez niego tajemnicy prawnie chronionej. Jednocześnie zaprezentowano regulacje dotyczące ujawniania przez Rzecznika danych osobowych, w posiadaniu których się znajduje, oraz przepisy normujące dostęp do informacji publicznych będących w jego dyspozycji. W artykule zastosowano metodę prawną-dogmatyczną oraz historyczną.

Słowa kluczowe: Rzecznik Praw Obywatelskich, tajemnica, ślubowanie, prawa i wolności

THE SECRECY OF OMBUDSMAN AND PROTECTION OF PERSONAL DATA

Summary

The paper aims to outline the most important features characterising the office of the Polish Ombudsman in the context of the duty to observe legally protected secrecy. Simultaneously, regulations concerning the disclosure by the Ombudsman of personal data in his/her possession and regulations governing access to public information at his/her disposal are presented. The article applies the legal and dogmatic method along with the historical method.

Keywords: Ombudsman, secrecy, oath, rights and freedoms